

GEBIEDSVISIE

A group of people are exploring a historic brick tunnel with arched openings. The tunnel is made of light-colored bricks and has several arched doorways. The lighting is warm and focused on the group, creating a sense of depth and history. The group consists of several people of different ages, some looking up at the ceiling and others looking at each other. The overall atmosphere is one of discovery and exploration.

FORTEN VECHTSTREEK 2024 – 2042

Waar natuur en erfgoed samenkomen

INLEIDING

In een ruime cirkel rondom Amsterdam en in een lijn van Muiden naar de Biesbosch ligt een groen lint van open landschap. Een natuurlijk overblijfsel van twee waterlinies, die onder meer door het Vechtplassengebied lopen. Samen vormen de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie het UNESCO werelderfgoed de Hollandse Waterlinies. Tweehonderd kilometer open landschap vol ingenieuze waterwerken, kastelen, vestingsteden en 96 robuuste forten.

In de Vechtstreek beheert Natuurmonumenten zeven forten. Vijf ervan zijn onderdeel van de Stelling van Amsterdam en twee behoren tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Hoe divers deze forten ook zijn, ze hebben

allemaal zowel unieke cultuurhistorische waarden als belangrijke natuurwaarden.

In deze visie geeft Natuurmonumenten aan hoe zij in de komende achttien jaar wil bijdragen aan het behoud en de beleving van haar forten. Hoe we nóg meer mensen willen verwelkomen om het verhaal van de cultuurhistorie en de natuur op de forten te kunnen vertellen. Hoe we ervoor willen zorgen dat deze stapstenen in een netwerk van natuurgebieden nóg biodiverser en natuurrijker worden. En hoe we het militaire landschap willen behouden en versterken. Tot aan 2042 gaat Natuurmonumenten zich, samen met vrijwilligers en de omgeving, volop inzetten om deze visie te realiseren.

Eén van de zeven forten in de Vechtstreek is Fort in de Botshol. Dit fort wordt meegenomen in de Natuurvisie Botshol en Polder Groot-Mijdrecht. Van Fort Uitermeer beheert Natuurmonumenten alleen de fortgracht, rietland en een deel van het wandelpad.

DE FORTEN VAN DE VECHTPLASSEN

De volgende forten maken deel uit
van deze gebiedsvisie:

Ons doel is dat vier forten zijn herbestemd.
Fort Kijkuit en Fort Nieuwersluis hebben
al een nieuwe bestemming.
Aan Fort bij Nigtevecht en Fort bij Abcoude
wordt gewerkt.

ONZE DOELEN

Natuurmonumenten heeft voor de komende jaren vier doelen opgesteld om haar forten in de Vechtstreek te beschermen, te versterken en te behouden voor toekomstige generaties:

- 1 Behoud en versterking van het militaire landschap
- 2 Vergroten van biodiversiteit
- 3 Beleefbare forten
- 4 Elk fort is en blijft uniek

Natuurmonumenten wil deze doelen graag samen met de omgeving waarmaken.

Forten zijn essentiële overwinteringsplaatsen voor verschillende soorten vleermuizen. Dit was een belangrijke reden voor Natuurmonumenten om de forteilanden destijds aan te kopen.

BEHOUD EN VERSTERKING VAN HET MILITAIRE LANDSCHAP

Forten bestaan uit een fortterrein met fortgracht, verschillende gebouwen zoals een kazerne en remises, fortwachterswoning en een genieloods, maar ook uit grenspalen en militaire beplanting. Daarnaast maken ze onderdeel uit van het militaire linielandschap met schoots- en inundatievelden.

Natuurmonumenten wil grote én kleine bouwwerken op de fortterreinen in goede staat houden met oog voor de cultuurhistorie. Ook vinden we het belangrijk om de samenhang van de onderdelen, oftewel het ensemble, te behouden en te versterken. En we blijven ons inzetten voor de bescherming van de openheid van het linielandschap. Om onze forten te behouden, geven we ze - waar mogelijk - een nieuwe gebruiksfunctie door herbestemming en exploitatie. Uitgangspunt daarbij is dat de aanpassingen aan de gebouwen zo reversibel mogelijk worden uitgevoerd.

In de Hollandse Waterlinies was beplanting van strategisch belang voor de verdediging. Denk aan meidoornhagen als barrière voor de vijand en grote rijen kastanjes of iepen om het zicht op het fort te verdoezelen. We willen dat op elk fort een deel van de oorspronkelijke militaire beplanting herkenbaar blijft.

De kleinste en meest kwetsbare bouwwerken op een fort zijn grenspalen. Ze gaven de grens tussen het verboden verdedigingswerk en de rest van het land aan.

VERGROTEN VAN BIODIVERSITEIT

Forten vormen kleine natuurparels in een omringend agrarisch landschap. Ten eerste zijn deze natuurrijke eilandjes voor veel dieren stapstenen in een netwerk van natuurgebieden. Deze ecologische verbinding willen we ook in de komende jaren beschermen. Voor een aantal soorten vleermuizen zijn fortten essentiële overwinteringsplaatsen. Het is onze ambitie om het aantal overwinterende vleermuizen minimaal stabiel te houden. Dat doen we door het optimaal beheren van de overwinteringsplekken.

Door een grote variatie aan hoogte, licht, vochtigheid en luwte zijn fortten een leefgebied voor heel veel dieren en planten. Deze grote biodiversiteit willen we

verder versterken. We gaan daarom de graslanden op de fortten verder verschrallen en ontwikkelen tot bloemrijke graslandvegetaties. Zo komt er nog meer ruimte voor insecten, kleine zoogdieren, amfibieën en reptielen. De kwaliteit van het water in de fortgracht heeft ook onze aandacht. We streven naar een goede waterkwaliteit en veel waterplanten.

De vegetatie op fortten wijkt vaak af van het omringende agrarische landschap. Omdat de fortlichamen zijn aangelegd met zand uit de duinen, zien we hier nog steeds plantensoorten terug die van zandgrond houden. Ook in de komende jaren doen we ons best om deze bijzondere planten te behouden.

Echte zandgrondliefhebbers op de fortten zijn blauw walstro, bergdravik, bijenorchis, goudhaver en groot streepzaad. Een tastbare herinnering aan de herkomst van het zand waarmee de fortlichamen zijn bedekt.

BELEEFBARE FORTEN

UNESCO werelderfgoed de Hollandse Waterlinies behoort tot de grootste militaire werelderfgoedsites van de wereld. Natuurmonumenten zet zich in om haar onderdelen van dit werelderfgoed voor het publiek open te stellen. Voor een ommetje óf voor een rondleiding. In de komende achttien jaar streven we ernaar dat al onze forten wekelijks toegankelijk zijn.

Natuurmonumenten vindt het belangrijk om het verhaal van de Hollandse Waterlinies te vertellen. Het verhaal over hoe Nederland op ingenieuze manier water wilde inzetten als wapen tegen de vijand. Dat bijzondere verhaal vertellen we niet alleen in onze rondleiding. We streven ook naar een informatiepunt op elk fort, waarin we uitleg geven over het fort, de waterlinie en de bijzondere cultuurhistorische elementen en natuurwaarden. Herbestemming en exploitatie van een fort kunnen schuren met de beleving ervan. We letten erop dat in ieder geval de belangrijkste elementen toegankelijk en beleefbaar blijven.

Forten zijn prachtige plekken om mensen te ontmoeten. We zetten deze plekken niet alleen in om ons verhaal te vertellen, maar ook om bezoekers te betrekken bij ons werk en om draagvlak voor onze missie te creëren.

Hoe we het verhaal van de Hollandse Waterlinies vertellen, hangt af van de doelgroep. Sommige mensen gaan graag met een rondleiding mee, anderen lopen liever op eigen gelegenheid door een expositie of langs informatiepanelen. Natuurmonumenten zorgt voor elk wat wils.

ELK FORT IS EN BLIJFT UNIEK

Er zijn forten in alle soorten en maten. De verscheidenheid hangt af van de bouwstijl van een waterlinie, maar ook binnen één waterlinie kunnen forten sterk verschillen. Elk fort is uniek als het gaat om bouwmaterialen, ontwerp, compleetheid, natuurwaarden, toegankelijkheid en beleving. Ook in de toekomst willen we dat elk fort zijn eigen karakter behoudt.

De komende achttien jaar ligt onze focus op:

- **Fort Waver-Amstel:** Ontwikkelen van waardevolle glanshaverhooilanden, verbeteren van de waterkwaliteit, herstellen van de oevers en vergroten van de toegankelijkheid en beleving.
- **Fort Nieuwersluis:** Vinden van goede balans tussen bouwkundige staat van het torenfort en het gebruik als overwinterplek door vleermuizen.
- **Fort Kijkuit:** Natuurwaarden versterken door graslanden te verschraken en bloemrijkdom te vergroten. Ruimere openstelling.
- **Fort bij Abcoude:** Kazerne multifunctioneel herbestemmen en exploiteren via een ondernemer. Ruimere openstelling, verbraming terugdringen en voorjaarsflora behouden.
- **Fort bij Nigtevecht:** Voltooien van de herbestemming van de kazerne en de genieloods. Liniewal, nevenbatterij en militaire beplanting herstellen. Ruimere openstelling en - indien mogelijk - wandelroute creëren op liniewal.
- **Fort Hinderdam:** Natuur- en ruïnefort geschikt houden voor de overwintering van vleermuizen.

WE DOEN HET SAMEN

UNESCO werelderfgoed beheren en behouden doen we niet alleen! We hebben volop contact met overheden, erfgoedinstanties en andere fortenbeheerders over duurzaam behoud en passend gebruik van onze forten. Op lokaal niveau schakelen we met bezoekers, omwonenden en gemeenten over onze plannen en werkzaamheden op de forten. Afhankelijk van het onderwerp maken we hiervoor gebruik van inloopavonden, nieuwsbrieven, nieuwsberichten op de website, persberichten en social media.

In het beheer, de toegankelijkheid en de beleving zijn onze vrijwilligers onmisbaar. Beheervrijwilligers verzorgen het groenonderhoud op alle forten, fortengidsen vertellen tijdens rondleidingen het verhaal van het fort en de Hollandse Waterlinies en poortwachters zorgen dat forten

worden opengesteld. Monitoringsvrijwilligers tellen de vleermuizen of inventariseren de flora, vogels of insecten op de forteilanden.

Om forten voor toekomstige generaties te behouden is betrokkenheid essentieel. Bezoekers, buurtbewoners en lokale overheden willen we meenemen in het unieke verhaal van het UNESCO werelderfgoed de Hollandse Waterlinies. Pas als mensen zich betrokken voelen bij cultuurhistorisch erfgoed, willen ze het beschermen en zijn ze bereid om ons te helpen bij het realiseren van onze doelen. Dat kan door een donatie te geven, lid te worden, als vrijwilliger op de forten te helpen of als ambassadeur te pleiten voor het behoud van dit erfgoed. Alle vormen van betrokkenheid hebben we de komende jaren hard nodig.